

KAPITTEL 8

SAKRAMENTALISERINGEN AV NATTVERDSMÅLTIDET

De første kristne forkynte at Jesu offer ble fullført en gang for alle; det behøvde aldri å gjentas. Men en slik idé var ikke god nok for den sakramentalitiske mentaliteten, for behovet for stadige offer ligger så innebygd i enhver religiøs tankegang.

Ellul: "The need for the sacred comes to expression in the need for sacrifice to establish the relationship with deity. Rememberance of a sacrifice was not enough. Communion cannot be a simple commemoration. Nor does communion satisfy popular piety when it is purely spiritual. It has to be concrete. The sacred demands concrete manifestation. Gradually, then, the doctrine of transubstantiation evolves, piety directed to the real presence of Christ himself, his material presence in the consecrated bread.

Here we have the most radical transformation. Christ's sacrifice is effectively renewed by the priest in a liturgy comprising special rites. Naturally the consecrated host is wholly sacred. (This is determinative for sacred places and customs, such as we have seen above.) It is Christ himself who is present.

With this restoration of regular sacrifice a large element of the sacred makes a massive entry into Christianity with important consequences. (...) The sacrament works autonomously. It depends on neither the celebrant, the recipient, nor God's action. Communion takes place with the reception of the host. The host works autonomously."

Ja, etter hvert utvikles en lære om såkalt «transsubstansiasjon», basert på et aristotelisk konsept om substans og egenskaper, hvor Jesu legeme tar bolig i brødet på en slik måte at brødet rett og slett *blir* Kristus. Nattverden regnes som et offer. Selvsagt våger ingen å si at Kristus korsfestes på nytt, eller at Jesus dør på nytt under hver nattverd, siden det ville ha vært i strid med Bibelens ord. Men for å få offer-puslespillet til å gå opp, har det blitt utviklet et finurlig konsept hvor Jesu frelsende død blir *nærværende* og dermed virkeliggjort hver gang nattverd mottas, gjennom prestenes rituelle handlinger – akkurat slik rituelle handlinger «forvaltet» Gud i den hedenske og den gammeltestamentlige gudsdyrkelsen, den Jesus Kristus ga sitt liv for å få slutt på.

Altså, her er det romersk-katolske nattverdssynet for dummies som meg:

1. Jesu offer ble gjort en gang for alle, og trenger ikke gjentas.
2. Jesus, som selv kalles et «offer» i bibelteksten, er nærværende i «eucharistien», og derfor kan også den kalles et offer,
3. «Eucharistien» er derfor ikke et nytt offer, men det samme offer som på Golgata, som nå styres eller formidles av en prest.

Dette konseptet skulle også åpne for at man kan ta vare på alterbrød og tilbe Kristus i dem ...

Jeg må innrømme at dette konseptet viker rimelig søkt på en kjetter som meg.

At prester skal ha en slags indirekte kontroll over Jesu offer, og i motsetning til lekfolk inneha en myndighet til å «konsekre» brød/vin, er i mine øyne en rent ut djevlesk idé. (Hvis du synes det var sterke ord, så vit at det er nettopp denne ordbruken, «djevlesk idé», som flere steder brukes om det å ha nattverd uten en prest til stede, noe som skremmer menige troende fra å ha nattverdsfellesskap uten «ordinerte» embetspersoner til stede. Så her stjeler jeg bare deres egen frase og løfter opp speilet.)

Hva sier NT om nattverd?

La oss spole helt tilbake til NT og andre tidlige kilder.

Beskrivelsene av nattverden er knappe i NT, men det kan leses en del mellom linjene i lys av øvrige beskrivelser av urkirken og Jesu lære.

Jesus «innstifter nattverden» (som er ordlyden i kapitteloverskriften i de norske bibelutgavene) i forbindelse med et måltid, like før han skal bli korsfestet.

«*Mens de holdt måltid ...*», står det. Lukasevangeliet beskriver begeret med vin som «begeret etter måltidet». I jødisk kultur ville det på denne tiden sannsynligvis ha blitt servert 3 eller 4 glass med vin før dette siste begeret, som markerte avslutningen på et langt måltid.

Det Jesus innstifter, er en enkel handling som skal minne dem om «min kropp» og «mitt blod, paktens blod, som blir utøst for mange så syndene blir tilgitt». (Se Matt 26, 26-28 – lignende beskrivelser finnes i alle de tre synoptiske evangeliene.)

Vi kan siden lese om de første troende at de «holdt seg trofast til apostlenes lære og fellesskapet, til brødsbrytelsen og bønnene». Og: «Hver dag holdt de trofast sammen på tempelplassen, og i hjemmene brød de brødet og spiste sammen med oppriktig og hjertelig glede.» (Apg 2, 42 + 46)

Det virker altså som om hele denne brødsbrytelsen finner sted innenfor rammen av et vanlig måltid i det enkelte hjem, og ikke som noe mystiske rituale i en spesiell synagoge satt til side for slikt. Det er ikke slik at apostlene eller spesielt utvalgte prester kommer hjem til hvert hus for å «forrette nattverden». Nei, dette gjøres under måltidene av de som er til stede ved bordet.

Paulus gjengir også Jesus, og understreker at det hele er noe som skal gjøres til minne om Jesu verk, verken mer eller mindre: «I den natt da Herren Jesus ble forrådt, tok han et brød, takket, brøt det og sa: «Dette er min kropp, som er for dere. Gjør dette til minne om meg!» På samme måte tok han begeret etter måltidet og sa: «Dette begeret er den nye pakt i mitt blod. Hver gang dere drikker av det, gjør det til minne om meg! For hver gang dere spiser dette brødet og drikker av begeret, forkynner dere Herrens død helt til han til kommer.» (1 Kor 11, 23b-26)

Vi kan også lese at de første kristne hadde såkalte agape-måltid, eller kjærlighetsmåltid. I tillegg til at de brøt brødet i mindre settinger, nemlig i hvert enkelt hjem, kom også større flokker troende sammen til disse kollektive festene, hvor det også ble delt vin og brød til minne om Jesus.

I forbindelse med disse større fellesmåltidene ser Paulus seg nødt til å refse oppførselen til enkelte, som fråtser ved sitt eget bord mens nabobordet ikke har nok. Vi ser at også Peters andre brev refser samme tendens, og snakker om folk som under Agape-måltidene «mesker seg, nytelsessyke som de er», og som i tillegg lar «øynene fråtse i kvinner som byr seg fram» og «forfører svake sjeler» fordi de i sitt hjerte kan «kunsten å kare til seg».

Mye av innholdet i brevene i NT formaninger til folk som har misforstått eller forvrent budskapet de allerede har mottatt. Derfor må vi altså lese mellom linjene for å finne ut *hva* som korrigeres, slik at ikke korrigeringsene i seg selv blir grunnlaget for vår tro.

Det vi kan lese ut i fra alle disse formaningene, er at vi snakker om et skikkelig gjestebud – en fest! Det er overdrivelsene som blir tatt et oppgjør med, ikke selve grunnkonseptet.

Nattverd på Tertullians tid

La oss spole litt fram i tid, og se på Tertullians forsvar av de kristnes samlinger:

Er det så merkelig om mennesker med så stor kjærlighet spiser sammen? Dere håner jo til og med våre små måltider, som er svært beryktet for sine skjemsels handlinger, og til og med skal være overdådige. (...) Men man ser lettere flisen i en annens øye enn bjelken i sitt eget. Alle disse folkefester og lag og selskap får luften til å surne av spy, det må lånes penger til gjestebudene, og hva festene ved Herkules' tiende og hva ofrene koster, må regnes ut av regnskapskyndige! Til de apaturiske og dionysiske festene og de eleusinske mysteriene innkalles hele oppbud av kokker, og røken fra Serafis' gjestebud får brannmannen til å komme. Men det er bare om de kristnes måltid man lager bråk! (...) Etersom nattverdsfeiringen fyller en troens plikt, tillater den ikke noe som er skammelig, ikke noe som er upassende. Man legger seg ikke til bords uten å først ha tatt Guds navn i sin munn, man spiser så mye som de sultne klarer, man drikker så mye som er passende for anstendige mennesker. De gjør seg mette som de som husker at de skal tilbe Gud også om kvelden, de snakker som de som vet at Gud hører dem. Når vann til hendene har blitt båret inn, og lys likeså, kalles hver og en fram for å etter evne synge innfor Gud fra de hellige skriftene, eller etter sitt eget hode, og på denne måten prøver man om han har drukket for mye. Så avsluttes måltidet med en bønn. Så skilles man, ikke for å hive seg inn i gjengslagsmål, ikke for å dra omkring i flokk, ikke for å gi sitt begjær fritt utløp, men for som tidligere å vise forsiktighet og gode seder - som om man ved sitt måltid ikke bare har fått føde, men også fostring.»

Som vi har sett, var det et problem på Paulus' tid at folk drakk seg fulle og fråtset under nattverdsmåltidene. Om jeg tolker Tertullian rett, ser det ut som om de har løst dette på en god måte i hans samtid: Her lot man den enkelte fremføre noe i plenum mot slutten av festen, slik at man selv kunne vurdere om man hadde drukket for mye eller ikke! Var man snøvlete mens man sang et bibelvers, ville jo dette være pinlig – og man ville forstå at det ville være lurt å drikke mindre neste gang.

Spoler man fram til like etter Tertullians tid, er hele problemstillingen borte, for da har nattverden gått fra å være et felles måltid som man deler og feirer, til å bli noen små smaksprøver som en prest "forretter" (og senere til mollstemte toner). Ikke noe sted ser vi tydeligere enn i nattverden den tragiske overgangen fra sprudlende liv til reinspikka ritualisme.

Mot slutten av 100-tallet har selve nattverdshandlingen blitt skilt fra måltidet den opprinnelig var en integrert del av. Den blir nå kalt «eucharisti».

Vi ser tendensen til dette allerede i Justin Martyrs skrivelser rundt år 150. Hvorfor vet vi ikke. En hypotese som har blitt presentert, er at de kristnes storsamlinger ble svært uglesett av Staten, som innimellom forbød all foreningsvirksomhet. Dette kan ha vært en grunn til at de forenklet konseptet for å gjøre det raskere. Men dette er noe vi ikke kan bevise eller motbevise, det er bare en gjetning. En høyst plausibel sådan, siden vi blant annet vet at Plinius den yngre cirka år 112 nærmest motvillig setter ned et forbud mot de kristnes fellesmåltider. Dette etter at de kristne i manges øyne har blitt en altfor stor gruppe i Lille-Asia, noe som går ut over omsetningen av offerkjøtt og besøkstallene ved de hedenske templene. Plinius beskriver de kristnes samlinger i et brev til keiseren, og forsøker å avkrefte en del absurde rykter som gikk om hva menighetene egentlig bedrev. Etter sin beskrivelse av samlingene, hvor han

blant annet forteller at de kristne «sang hymner i vekselsang til Kristus som til en gud», skriver han: «Etter dette hadde de for vane å gå hver til sitt og så senere komme sammen for å innta et fellesskapsmåltid, dog et alminnelig og uskyldig måltid. Etter at mitt forbud var kommet, hadde de holdt opp med dete, for i dét satte jeg, slik du hadde befalt, ned forbud mot foreninger.»

Men om vi spoler fram til 300-tallet, når kirken har blitt lovlig og anerkjent, er det *dens* ledere som forbyr hele konseptet med Agape-måltid!

Nå har det blitt uaktuelt å feire nattverd i stua si hjemme. Det må være en ordinert person tilstede. Kun kjettere avholder nattverd uten en prest tilstede i århundrene som følger, og mange av dem må betale for det med sitt eget liv. Folk blir gjort avhengige av prestens funksjon, fullt og helt. Prester og paver tar både Jesu og Åndens plass, med trusler om vold mot de kristne som ikke vil underkaste seg.

Hva i all verden skjedde egentlig her?

Egentlig ganske utrolig at kirken klarte å gjøre en slik enkel fellesskapshandling rundt et bord om til et dystert og depressivt rituale i et «hellig tempel» med en «hellig mann» i sentrum.

Irenæus (130-200) kalte det hele en «offerhandling», og siden utviklet flere «kirkefedre» denne tankegangen. Brødet og vinen måtte legges på et alter, og Jesus ble på mystisk vis et «offer» på dette alteret, slik vi har sett. Ved dette alteret kunne bare en prest utføre handlingene, slik det hadde vært i gammeltestamentlig tid.

En enkel symbolsk handling under middagen eller kveldsmåltidet hadde med ett blitt til et magisk rituale, sterkt inspirert av samtidens

mysteriereligioner. Og vips – der var hele fundamentet for nattverden ødelagt fullstendig!

Som om Kristus – han som ved sin oppstandelse fjernet ethvert behov for presteskap og tempel – hadde dødd helt forgjeves!

Jeg synes det er uverdigg overfor Jesus Kristus at nattverd gjennomføres på sakramentalistisk vis, hvor man tillegger *brødbitene* en slags egenverdi og hellighet ved f.eks. å stirre på dem før inntak o.l.

For meg har den moderne nattverden blitt det ultimate skrekkeeksempelet på hvor langt vekk vi har rotet oss fra det opprinnelige.

Det gjør meg uhyre trist, at nettopp det som skulle påminne oss om Kristi verk og den nye pakten som kom ved hans død og oppstandelse, er blitt den av våre aktiviteter som i størst grad minner om den gamle pakts vesen og de tingene Jesus døde for å sette oss fri fra.

Jesus sa: «Gjør dette til minne om meg!» I dagens kirkevirkelighet fremstår det for mange av oss i stedet ofte slik: «Gjør dette til minne om hvor langt bort vi har kommet fra originalen!»

Historisk sett kan man kalle det tidenes største ironi. Og for oss som ser to motstridende krefter i virksomhet gjennom historien, er det nesten så man kan lure på om det ikke står en ond makt bak og flirer av det hele.

Mystisk brød og vin

Et generelt problem i mye bibeltolkning, er at man på den ene siden gjør symbolspråk helt konkret, mens man på den andre siden gjør konkrete ting symbolsk.

Da Jesus brøt en bit av et brød og sa: «Dette er min kropp» - så tror jeg han rett og slett regnet med at folk ville forstå at han snakket symbolsk. For hans *faktiske* kropp var jo på dette tidspunktet rett foran disiplene. Det var ikke slik at han plutselig hadde fått to kropper, hvorav den ene bestod av hvetemel. Jeg tror han regnet med at folk også skulle forstå at han ikke mente at en drikke lagd av vindruer var hans *faktiske* blod. Det fremstår merkelig for meg, at selv folk som ellers er forholdsvis liberale i sine bibeltolkninger, med ett er 100 % bokstavtro i møte med vers som har en åpenbar symbolsk betydning.

Ofte blir man servert påstanden om at alle de tidlige kristne, og da spesielt kirkefedrene, mente at det så å si skjedde en forandring av materien ved takkebønnen under nattverdsmåltidet. Jeg synes definitivt ikke det er så åpenbart i kildetekstene. Tvert imot. For meg virker det som om de aller fleste bruker tydelig symbolsk språk, og jeg tror personlig de ville ha funnet det merkelig at moderne leserne ikke skjønner det.

Unntaket er kanskje Justin Martyr, som i sin 1. apologi skriver følgende: «For vi tar ikke imot dette på alminnelig brød eller alminnelig drikk, men på samme måte som Jesus Kristus, vår frelser, ble menneske av kjøtt og blod ved Guds ord for vår frelses skyld, slik har vi også lært at den mat som er velsignet ved de bønnens ord vi har fra ham, og som vårt kjøtt og blod næres ved når den omdannes, den er Jesu kjøtt og blod, han som ble menneske av kjøtt og blod.»

Men det kan diskuteres hvor bokstavelig også Justin mener å være med sin ordbruk. Det er en tendens blant disse tidlige «kirkefedre» å bruke heftige og radikale metaforer. Da Ignatius like i forkant, på vei til sin martyrdød, erklærer at han ikke har noe imot å møte løvene siden han «er Guds hvete», og at de ville dyrene bare kan male ham i stykker med sine tenner slik at at han kan bli «Kristi rene brød» - så tviler jeg på at han faktisk trodde han ville bli et fysisk og faktisk brød i dødsøyeblikket!

For noen har det vært et problem at Johannesevangeliet ikke har med nattverden, enda det inneholder den lengste beskrivelsen av Jesu siste måltid. Her er det snarere fotvask som er det sentrale «ritualet» som utføres. Jesus er mest opptatt av å snakke om Ånden som skal komme, han som den nye pakt skal baseres på. (Nattverden som beskrives hos synoptikerne skal også være en proklamasjon av «den nye pakt» som Jesu blod forsørger. En nattverd som ikke har som grunnperspektiv at Kristus nå bor i hvert enkelt av oss ved sin Ånd, men som i stedet er opptatt av forvandlingen av fysisk materie, har i mine øyne mistet hovedpoengene av syne.)

Mange vil hevde at Johannesevangeliet likevel snakker om nattverden, i kapittel 6, hvor Jesus snakker om å spise hans kropp og drikke hans blod for å få evig liv. For meg blir det absurd når noen tar Jesu helt åpenbare symbolbruk som en konkret beskrivelse av noe konkret man gjør i nattverden. Det kan vel ikke bli tydeligere billedtale enn det han kommer med der. Han sier også rett i forkant: «Jeg er livets brød. Den som kommer til meg skal ikke hunge. Og den som tror på meg skal aldri tørste.» Det er åpenbart at det å *komme til ham* og å *komme til tro* er det samme som å spise og drikke, ikke det å innta noen «elementer» på sakramentalistisk vis.

For sikkerhets skyld sier Jesus det rett ut: «Det er Ånden som gjør levende, kjødet (det fysiske) gagnar ikke noe. De ord jeg har talt til dere er Ånd og liv.»

Ergo: Tar du *disse* ordene bokstavelig, hvordan skal du da skjønne *noen* lignelse?

Det er en gjenganger i Johannesevangeliet: Jesus kommer med et bilde, folk tolker det bokstavelig, og Jesus må forklare at han selvsagt ikke mente det slik.

Noen sakramentalister vil mene at det skyldes svak tro at man ikke kan akseptere tanken på at det skjer faktiske endringer med brødet og vinen, at Jesus

er faktisk til stede i «nattverdselementene». For det første: Bare det at man kaller det «elementene», tyder på at man har kommet altfor langt bort fra det opprinnelige fellesskapsmåltidet og over i noe over-pompøst. Er det vel slik at du på en restaurant ber om få se på de ulike «elementene» på menyen?

For det andre: Jeg tror på Jesu ånd. Jeg tror han bor i meg og alle som tror. Jeg ser ikke hvordan det krever en svakere tro enn å tro at Ånden finnes i en brøds kalk og et medisinsbeger vin.

For det tredje forstår jeg ikke hva som er så stort med tanken på at Jesus er «til stede i nattverdselementene», all den tid han er til stede i hver og en av oss 24/7.

Jeg har allerede «spist det levende brød» og «drukket det levende vann», og kommer aldri mer til å hungrer eller tørste, for å bruke Jesu sjargong.

På samme måte forstår jeg ikke poenget med den karismatiske sjargongen som snakker om et kristenliv hvor man alltid «hungrer og tørster etter Gud». En slik tørst fremstår jo bare som en misforståelse, siden alt er gitt oss. Jeg tror det er mer konstruktiv å be som Paulus i Efeserbrevet, om at hjertet vårt skal få se hva vi *allerede* har fått.

Vi har fått *alt* i Kristus. Det er ikke noe poeng i å tigge Gud om ting han allerede har gitt oss. Om vi tørster og hungrer, er ikke løsningen at Gud sender mer ånd eller et «mystisk regn» fra oven, men at vi blir bedre kjent med den Ånden som allerede er gitt oss i fullt monn. Løsningen er ikke å rope oppover, men å se innover.

For han er ikke langt borte fra noen av oss, slik at vi må «dra ham ned». Det er uten hensikt å be om en ny «besøkelsestid fra Herren». Det bønneemnet burde ha blitt strøket fra alle bønnelister i det sekundet forhenget i tempelet revnet, eller i det minste på pinsedagen som fulgte like etterpå. Vi er 2000 år for sent ute om vi ber Gud om å sende noe fra himmelen.

Vi har allerede fått Svaret. Fra pinsedag av er det «selvbetjening» som gjelder når det kommer til hvor mye åndskraft man vil tilegne seg.

Først på 300-tallet kommer de tydelige tegnene på at nattverden tolkes sakramentalistisk i samme forstand som av enkelte i dag. En av dem som tolker den slik, er Kyrillos av Jerusalem. Men han sammenligner det hele med Jesu vinunder i bryllupet i Kana!

Som en skrev på et svensk kommentarforum¹: Hadde vinunderet i Kana vært av samme natur som det påståtte forvandlingsmirakelet i nattverden, måtte kjøkemesteren i Kana ha sagt følgende til sine gjester: «Ærede bryllupsgjester! Vinproblemet er løst. Jesus fra Nasaret har forvandlet flere store krukker med vann til vin. Men en sak må dere forstå: Denne vinen smaker faktisk som vann. Men det ER vin, til tross for at det fremstår som vann! De av dere som er svake i troen, vil ikke forstå dette. Men jeg håper dere andre tror og nyter vinen!»

Bryllupet i Kana er den eneste gangen Jesus har stått for noen såkalt «realtransubstutasjon» av flytende væske.

Jesus hadde tydelig gitt uttrykk for at ytre renhet ikke spilte noen rolle. Han sa at ingenting som går gjennom munnen kan gjøre mennesker «urene».

Da følger det logisk at ingenting som går gjennom munnen kan gjøre noen rene, heller.

Men når nattverden ble gitt en magisk dimensjon gjennom den sakramentale forståelsen som ble knyttet til den, trodde man at den i seg selv forårsaket frelse, uavhengig av mottakerens vilje og sinnelag. I mine øyne har man da forlatt kristen tro og omfavnet før-kristen og okkult overtro.

¹ <http://pub5.bravenet.com/forum/static/show.php?usernum=397410289&frmid=42&msgid=986564> (9. juni, 2020)

To ulike opplevelser av nattverd

For en del år siden var jeg på en kristen musikkfestival i Tyskland. Sett med de kristenkonserverne og norske brillene jeg hadde på den tiden, var det nok av ting å reagere på under festivalen. Miljøet som sto bak det hele, var et pønke-miljø hvor mange av mystiske grunner hadde kommet til tro på Jesus, men blitt avvist i tradisjonelle menigheter på grunn av sin kultur. Derfor hadde de startet sine egne menigheter, samt en festival. Selve kulturen hadde dermed ikke blitt polert av A4-kristendom, samtidig som det lå en voldsom "brann for Jesus" i bunn.

Som kristeligøs nordmann kunne man f.eks. reagere på banneret som hang i det store bønneteltet, hvor det sto: "PRAY TO GOD, YOU STUPID MOTHERFUCKERS!"

Man skal jo ikke banne.

For en kristeligøs nordmann var det også problematisk at folk sto med den ene hånda løfta i tilbedelse, mens den andre holdt stødig rundt et digert ølglass.

Det var bare et aldri så lite problem med min norske indignasjon: Jeg har sjelden merket Guds nærvær på en så konkret måte som i det bønneteltet. Jeg sto med gåsehud mens tårene trillet. Og jeg kunne ikke unngå å tenke: Dersom du reagerer så kraftig på disse tingene, når Ånden tydeligvis ikke har noe problem med å være her, så må det være fordi du innbiller deg at du er mer hellig enn Den hellige ånd, og det er du til opplysning *ikke!*

Rundt på festivalområdet ble det på kveldstid fyrt opp mange bål, som folk satt seg rundt hver gang de trengte en pause fra musikken som strømmet fra hovedscenen. Ved disse bålene var det mange som delte nattverd. Det skjedde som regel på følgende måte: En person kom gående med en bærepose med brød og en vinflaske, satte seg ned og introduserte seg, og spurte etterhvert om noen var hypp på nattverd. Så tok hun/han fram brød og vin og sendte rundt til tonene av kassegitar og med bålet som belysning.

Det hele minnet litt om måten som folk røyka hasj under Roskildefestivalen i gamle dager, den tiden det var lov å fyre opp bål der. Bortsett fra at det selvsagt dreide seg om noe helt annet.

Hele den uka ble jeg tilbudt nattverd til stadighet. Enten jeg satt ved et bål, i barteltet, i te-teltet, i bønneteltet eller sto foran scena, så skjedde det ofte at folk forsøkte å samle en gruppe til nattverd. Og jeg kan ærlig si at det er blant de sterkeste nattverdsopplevelsene jeg har hatt.

Som en kontrast til dette, var jeg en gang på en kristen musikkfestival her i Skandinavia. Der skulle det også være nattverd. Det foregikk ved hovedscena, mellom to band. Bandet som hadde spilt i forkant, spilte heavy metal. Bandet som skulle komme etter spilte alternativ rock. Men nå var det altså nattverd, og hele festivalen endret karakter. Musikken ble med ett dyster og kjedelig, av en type som sannsynligvis ingen av de tilstedeværende likte. Mellom publikumsperringene og scenekanten kom det plutselig gående en prosesjon av menn og kvinner i prestekjoler, som i sakte (skrekk)film. De skulle "forrette nattverd», som de kalte det.

Jeg tror ikke de var festivaldeltakere, det virket som om de hadde ankommet kun for å dele ut nattverd og deretter forsvinne igjen. De aller fleste var mer enn dobbelt så gamle som festivaldeltakerne. I bakgrunnen fortsatte den begredelige musikken, som skapte en skikkelig begravelsestemning.

Om jeg skal være helt ærlig, følte det hele så oppkonstruert og teatralisk at jeg etter nattverden angret på at jeg ikke hadde gått og kjøpt meg en pølse i stedet. Tror jeg ville ha fått minst like mye åndelig utbytte og fellesskapsfølelse av det.

Det er kanskje dumt å sette ting opp mot hverandre på denne måten. Dere får ha meg tilgitt. Jeg er klar over at vi mennesker er forskjellige.

Men for min del var disse nattverd-kontrastene med på å stadfeste min lavkirkelighet, fordi det hele tydeliggjorde forskjellen på en "embetskirke" og et fellesskap av troende – forskjellen på noen som helt enkelt deler nattverd som søsken i troen, og noen som "forretter nattverd» i kraft av en slags overordnet stilling.

Som sagt, vi er forskjellige av natur, vi mennesker. Men selv har jeg alltid opplevd helligheten sterkest der hvor det er senka skuldre og laidback organisering.

Og jeg tror det er liten tvil om at nattverden rundt leirbålet lignet mest på det de aller første kristne drev med.

Noen år etter førstnevnte festival, leste jeg "Enhetens sakrament" av Kasper Walter. Der skrev han blant annet: *"En feiring av eukaristien uten prestenes tjeneste er en umulighet... Dette gjelder også i ekstreme nødssituasjoner."*

Jeg kunne ikke unngå å tenke: *NEI, godeste Walter, det er slett ingen umulighet i det hele tatt!*

Men i lys av at *alle* som tror er for prester å regne, har han jo rett.

Ta nattverden tilbake!

Nattverden har blitt stjålet fra de troende. Det som var et måltid blant vanlige folk, har blitt omformet til et morbid rituale utført av ordinerte mennesker i vigslede bygninger.

Det er på tide at grasrota tar nattverden tilbake. Gjerne i form av fulle tre-retters måltider hvor alle er seg bevisst at det er en usynlig gjest til stede ved bordet.

Det er på tide å erstatte mollstemte toner med glede over det Jesus har gitt oss.

Det er på tide å gjøre nattverden til en del av et faktisk måltid med gode venner, framfor inntak av en tørr papplignende bit og et medisinbeger dårlig vin, dosert ut av en mann eller kvinne kledd i noen helt spesielle klær som ingen av de andre tilstedeværende kan ha på seg.

Min oppfordring er: Ha nattverd på naturlig og avslappet vis med noen gode venner i uka som kommer. Kos dere, spis, drikk, senk skuldrene – og takk Jesus Kristus for hva han gjort for oss!

Uverdigg?

Paulus advarer mot de som tar nattverd på «uverdige vis», og som ikke tenker over at brødet symboliserer Kristi kropp. Denne advarselen har blitt mistolket og misbrukt av embetskirkene, slik at mange «vanlige kristne» har angst for å dele nattverd.

Igjen kan man snakke om ironi, om folk skal føle seg uverdige til å utføre en handling som symboliserer nettopp det at vi har blitt gjort verdige i Kristus!

Det er viktig å se advarslene i NT i sin rette kontekst. Som vi så tidligere i kapitlet, er advarslene rettet mot folk som fråtser i vei uten å ta hensyn til de fattige som er til stede. Folk som ødelegger selve fellesskapstankegangen bak det hele (slik jeg mener selve inndelingen med «prester» og «lekfolk» gjør med nattverder i vår egen tid). Det kan godt hende at Paulus med sin advarsel om å «tenke på Kristi kropp» mener at symbolikken i brødet som spises må respekteres. Men ut i fra sammenhengen er det også høyst plausibelt at han med Kristi kropp mener selve *menigheten*, altså de tilstedeværende. At man skal respektere de andre som er til stede og ikke heve seg over dem.

Det han advarer mot og kaller «uverdige» er dermed enhver form for nattverd som ikke underbygger fellesskapstankegangen, en nattverd som gir enkelte av de tilstedeværende en høyere status enn de andre.

Vi kan lese i tidlige skrifter hvor viktig agape-måltidene var for de fattige. Blant annet var det vanlig å dra hjem med brød og vin til de som ikke fikk vært til stede på grunn av sykdom eller andre årsaker. Agapemåltidene fremstår nesten som en slags sosialhjelp for enkelte vanskeligstilte grupper.

Bottom line: Om måltidet spises ute på restaurant, så pass på at den som har dårlig råd blir påspandert av de andre. Vis respekt for det som skjedde på

Golgata mens dere spiser og drikker de delene som er til minne om Herren, før dere snakker om løst og fast under resten av måltidet.

Er det en til stede som har yrkestittelen prest, eller som på en eller annen måte er en «kristenkjendis» med stor status i gruppa, vil det ideelt sett være å foretrekke at hun/han kanskje avstår fra selve utdelingen av brød/vin og overlater dette til noen andre, slik at man ikke risikerer at noen feilaktig tankegang oppstår i forbindelse med det hele.

Gjør du dette, behøver du aldri være redd for å komme under noen dom fordi du spiser på uverdige vis.

Har du gjort synder rett i forkant? Desto større grunn til å delta og ta inn over seg den nåden nattverden representerer! Når Paulus snakker om å «prøve seg selv» før man spiser av brødet og drikker av begeret, mener han ikke at vi skal foreta en slags åndelig temperaturmåling på oss selv for å se om vi er verdige nok akkurat den dagen. En slik ordre ville jo i så fall gått på tvers av all hans øvrige forkynnelse og dessuten vært en hån mot nettopp det nattverden symboliserer, nemlig at det ikke lenger er vår egen rettferdighet det handler om, men hans rettferdighet, som ble gitt oss som en gave på grunn av det som skjedde på Golgata. Nattverden er ikke for fariseere som tror de har alt på stell, eller folk som har opparbeidet seg en slags sjelisk, sakral stemning.

Spis og drikk – og SMIL av takknemlighet til Kristus, i trygg forvisning om at ingen ting kan skille deg fra hans kjærlighet.

En kjærlighet som blir symbolisert ved noe så enkelt og vakkert som brød og vin og fellesskap med andre som har smakt den samme kjærligheten. En kjærlighet som både er horisontal og vertikal: Hans uforbeholdne kjærlighet har vi uansett hva vi gjør – derfor er det bare rett og rimelig at vi også viser noe av den til de menneskene vi har rundt oss ved bordet, i respekt for både Kristi verk og dem.

Jeg drømmer en bølge av nattverdsmåltider blant «menige kristne» som samles, enten det er i hjemmene, ute på byen, på puber og restauranter, rundt leirbål i skogen, på festivaler og andre steder. Det kreves ikke mer enn at to er samlet, og så lenge begge tror at Jesus Kristus sto opp fra de døde, er de begge fullverdige prester i nytestamentlig forstand, med full myndighet til å dele nattverdsmåltidet.